

Velkommen til

Endags forældrekursus om autisme

Børne- og Ungdomspsykiatrisk afdeling Viborg/Skejby

Region Midtjylland

Program

1. Introduktion

Præsentation/praktisk info
Hvad er autisme?

2. Pædagogik

Grundlæggende tilgang
Hvad hjælper?

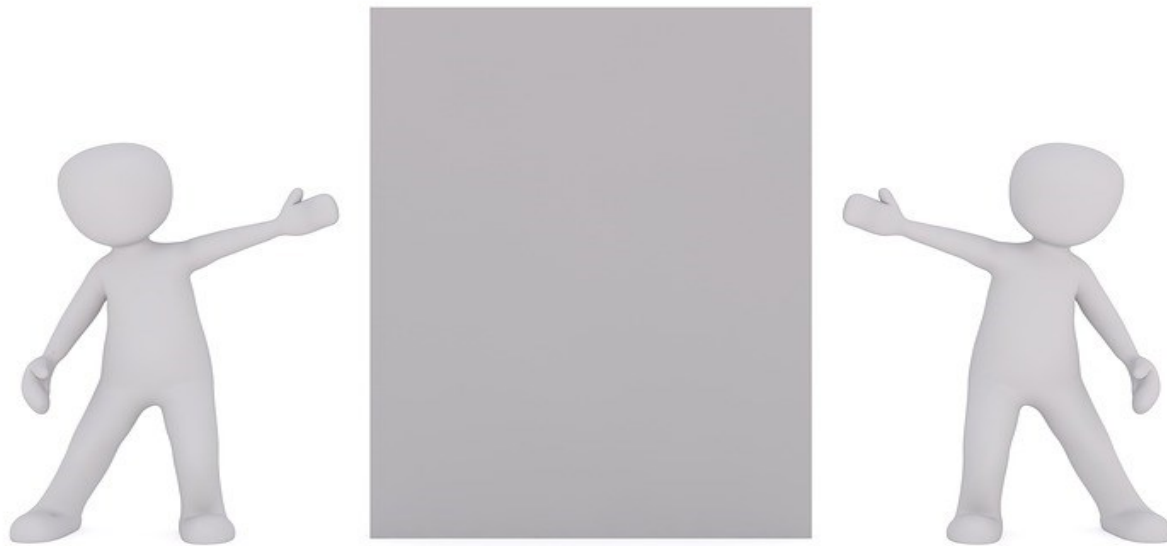
3. Pædagogik

Organisering, struktur og visuel støtte
Hvad? Hvordan? Hvorfor?

4. Efter diagnosen

Identitet
Netværk
Uddannelse/job

Præsentation af underviserne

Formål med dagen

- At give jer introduktion til autisme
- At give jer mulighed for at møde andre forældre til børn med autisme
- At inspirere jer til at søge yderligere viden

Hvad er Autisme

- DR ULTRA NYT Special (15 min)
"Min anderledes hjerne"

Hvad er Autisme

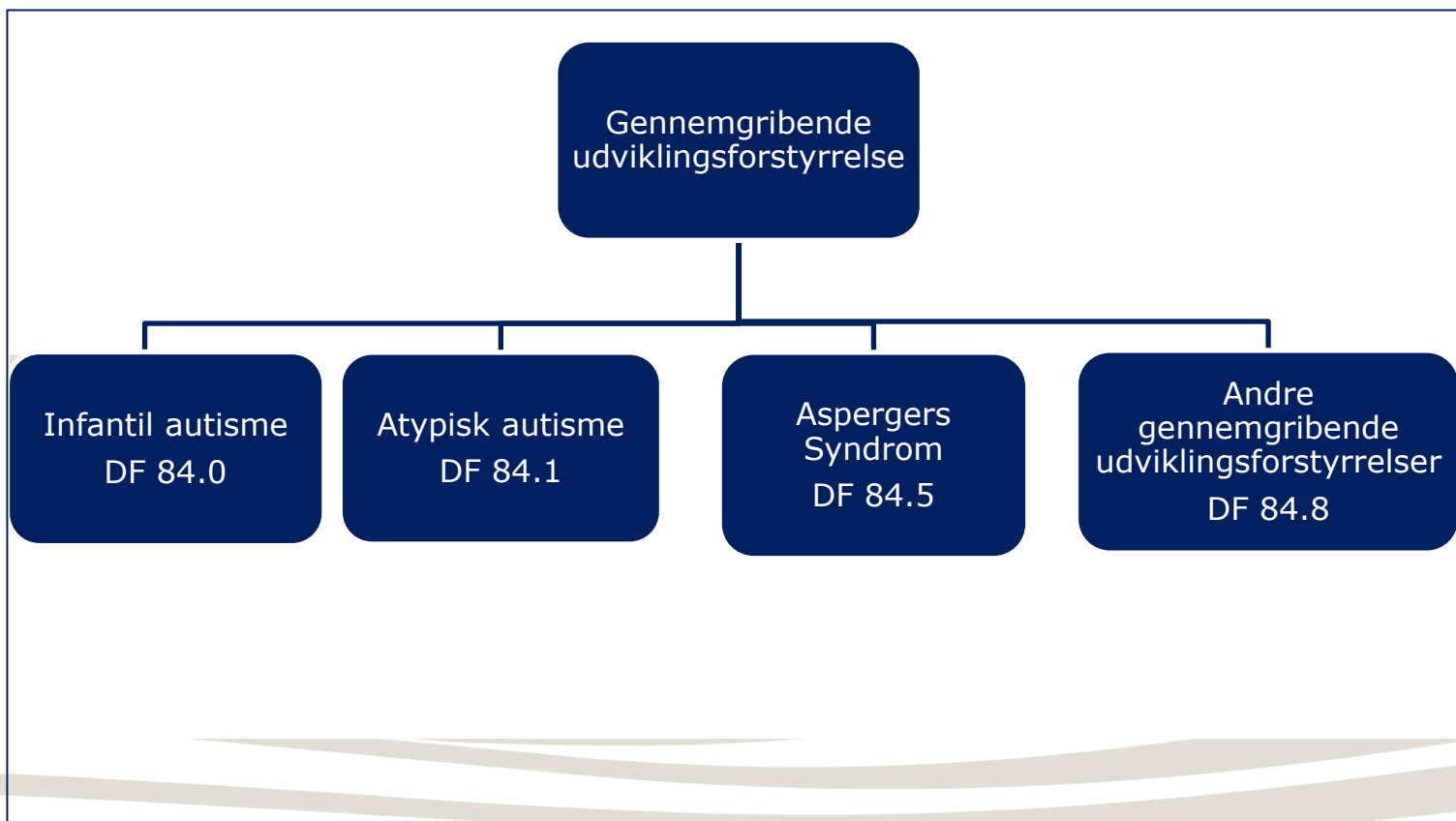
- Autisme er en spektrum forstyrrelse, som findes i forskellige variationer
 - Forstyrrelserne er gennemgribende i barnets normal udvikling og præger det i alle situationer
-

Hvad er autisme

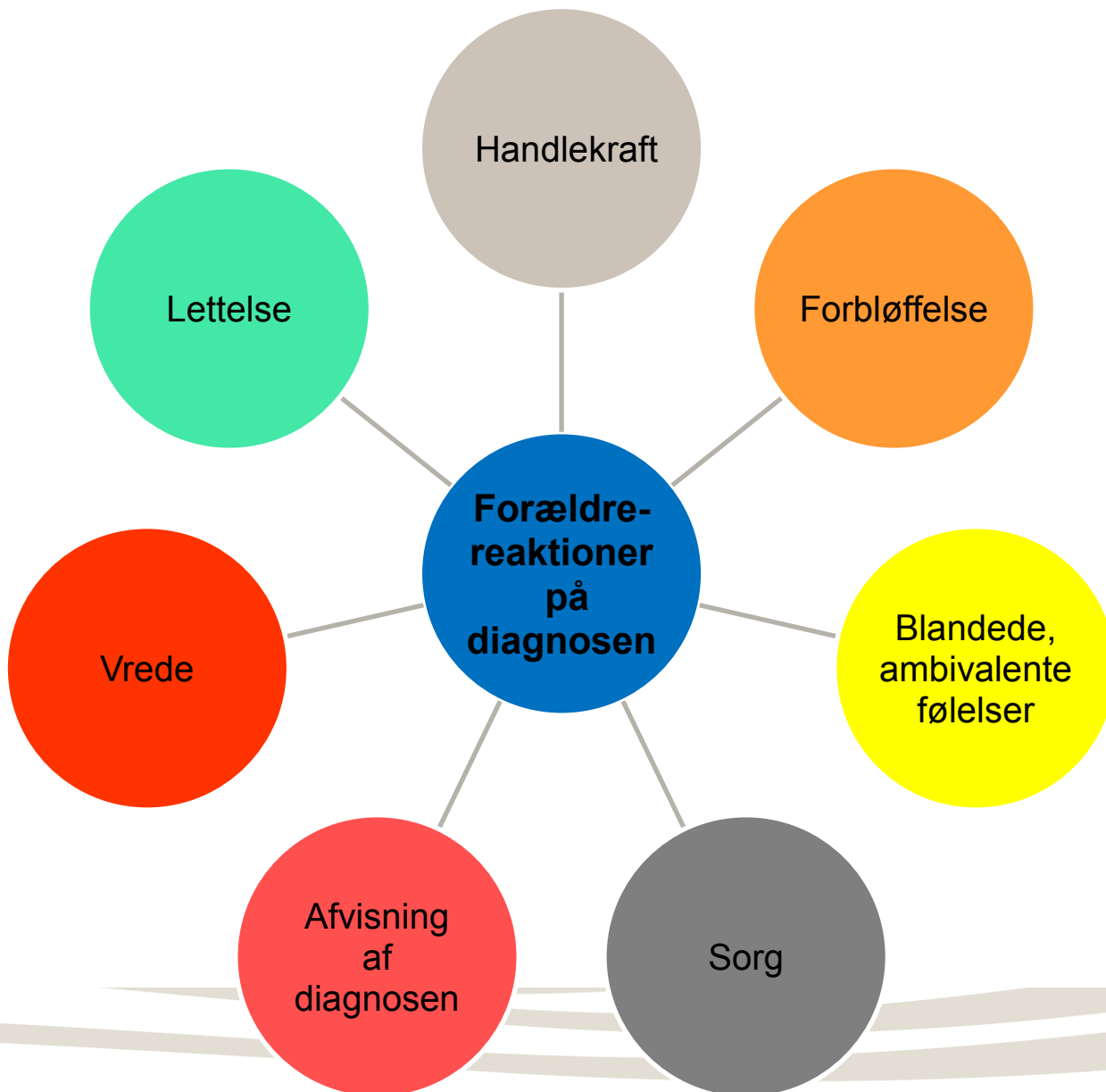
- Neuropsykiatrisk udviklingsforstyrrelse
- *Gennemgribende* i modsætning til *specifik*
- Skyldes ikke forkert omsorg eller opdragelse

Hvad er Autisme

Diagnosegrupper i ICD-10

Hvad er Autisme

Hvad er Autisme

Særlig personlighed eller diagnose?

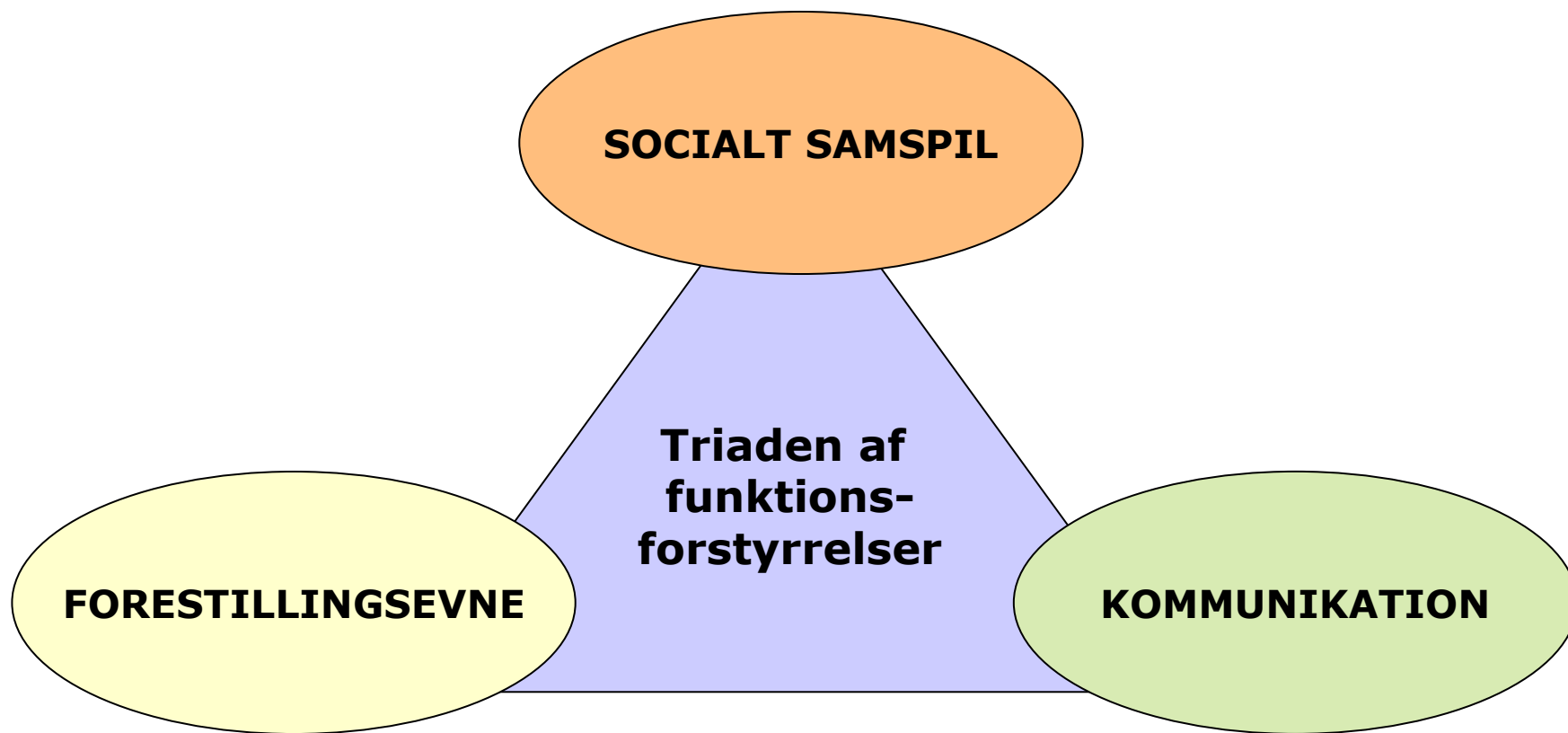
- Glidende overgang mellem normale variationer i personligheden og autisme
- Diagnoser gives kun hvis:
 - Vanskelighederne er af et vist omfang
 - Der er betydelig funktionsnedsættelse

Hvad er Autisme

- Ikke entydig årsag men flere forskellige sammenfald
- Forekomst ca. 1% af befolkningen (færre piger end drenge 1-4)
- Biologisk betinget/arvelighed
- Komplikationer under svangerskab (infektion, virus eller medicin mv.) Fødselskomplikationer (iltmangel, for tidlig fødsel mv.)
- Ved autisme sammen m genetisk lidelse, kan der fås genetisk rådgivning (fx Klinisk-Genetisk afdeling Skejby)

Hvad er Autisme

Vanskelighederne ses inden for tre områder:

Hvad er Autisme

KOMMUNIKATION

- Nedsat evne til spontan og gensidig samtale
 - Mulig forsinket sproglig udvikling
 - Konkret opfattelse, tager ting bogstaveligt
 - Afvigende talesprog muligvis med anderledes dialekt eller sprogmelodi, monoton stemmeføring, gentagelsespræget sprog, gammelkloge vendinger
 - Svært ved at forstå f.eks. gestik, udtryk i øjnene, kropsholdning
 - Nedsat forståelse for ironi, hvornår er noget for sjov eller for alvor
 - Har nedsat mimik og gestik eller overdrevent
-

Hvad er Autisme

SOCIALT SAMSPIL

- Nedsat indlevelses- og situationsfornemmelse
- Svært ved at aflæse andre og gennemskue andres tanker, handlinger og følelser
- Svært ved at forstå og håndtere egne følelser
- Svært ved at forstå uskrevne regler
- Nedsat intuitiv forståelse
- Misforstår mange sociale situationer
- Kan fremstå passiv og initiativløs
- Nedsat gensidighed og evne til følelsesmæssigt medsving
- Nedsat evne til at indgå i venskaber

Hvad er Autisme

FORESTILLINGSEVNE

- Nedsat og konkret forestillingsevne
- Svært ved social forestillingsevne og mentalisering
- Svært ved at forestille sig hvad andres synspunkter kunne være
- Svært ved konsekvensberegning
- Svært ved at vælge
- Modstand mod forandringer
- Fokus på genstande og detaljer uden funktionel betydning
- Formålsløse rutiner/stereotype og repetitive bevægelser

Hvad er Autisme

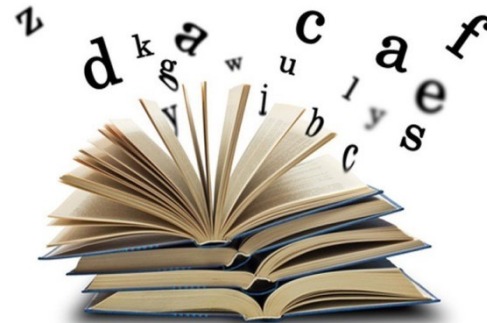
FORKLARINGSMODEL 1: Theory of mind (mentaliseringssevne)

- Evnen til at gætte/læse andres tanker
- Forståelse for, at andre overhovedet har tanker som kan være anderledes end de tanker/meninger man selv har
- Uden mentaliseringssevne, er det svært at navigere i det sociale liv bl.a. fordi
 - man misforstår andres hensigter og forventninger
 - man er ikke i stand til at forudsige andres adfærd eller reaktioner
- Udvikles normalt først i ca. 4 års alderen og frem

Hvad er Autisme

FORKLARINGSMODEL 2: Indre sammenhængskraft (central coherence)

- En måde at bearbejde information på
- Evnen til at se sammenhænge, helheder
- Vanskeligheder fører til detaljeoptagedhed
- Hvad er vigtigt/mindre vigtigt? Hvad skal jeg fokusere på?

Hvad er Autisme

Sanssemæssige udfordringer

Hypo- eller hypersensitiv ift. sanseindtryk

Lugte

Smag

Synsindtryk

Berøring, taktil

Lyde

Kan være ubehageligt eller direkte pinefuldt

Hvad er Autisme

Følelsesmæssige udfordringer

- Problemer med at regulere sig følelsesmæssigt/humørsvingninger
- Problemer med sammensmeltning af fantasi og virkelighed
- Let vagt ængstelighed

Hvad er Autisme

Samoptrædende tilstande (komorbiditet)

- Depression
 - Angst/ OCD (tvangsadfærd)
 - ADHD/ ADD
 - Forstyrret spisning
 - Selvskade
 - Mikro psykose
-

Hvad er Autisme

Positive egenskaber

- Detaljeoptagethed = fokus og fordybelse
- Vedholdenhed = forfølge et mål
- Forkærlighed for rutiner og mønstre = god til rutinepræget arbejde
- Manglende fordomme og en anderledes måde at tænke på = kreativ tænkning
- Ærlighed

Pause 15 min

Pædagogik

Tilgang til børn med autisme

Hvad hjælper?

Pædagogik

Hvad hjælper helt overordnet?

At forældre, søskende, familie og øvrigt netværk tilegner sig viden om og praktiserer special-pædagogik....så godt det overhovedet er muligt

Pædagogik

Viden om autisme indeholder:

- Struktur
 - Forudsigelighed
 - Genkendelighed
 - Rutiner
 - Tydelig/konkret kommunikation
 - Visualisering
 - Foræring af overblik og strategier
-

Pædagogik

FORKLARINGSMODEL 3: Styringsfunktioner (eksekutive funktioner)

Vores styrings-funktioner handler om

- Evne til at planlægge og organisere
- Bidrager til fleksibel tænkning og adfærd samt skift i problemløsnings strategier

Pædagogik

EKSEMPLER

Initiativ

Jeg vil gerne løse opgaven og jeg går i gang

Forestillingsevne

Fornemmelse for procesforløb og løsning –den ”indre film” kører

Hukommelse

Færdighed i at genkalde relevante erfaringer

Hæmme irrelevante tanker og reaktioner

Stop, stop, stop jeg skal lige tænke mig om, inden jeg gør det

Selverkendelse

Hvad kan jeg klare og hvad skal jeg sige nej tak til

Planlægning

Hvad skal jeg gøre og i hvilken rækkefølge

Opmærksomhedsstyring

Hvad skal jeg være opmærksom på og er jeg på rette spor

Evaluering

Lykkes det – hvorfor – hvorfor ikke?

Pædagogik

Forståelse, hjælpsomhed og omsorg

- Barnet skal vide, at vi gerne vil hjælpe
- Tillid til at vi kan hjælpe
- Ikke barnets ansvar, at ting kommer til at gå godt....
.....det er de voksnes ansvar

Pædagogik

Vær nysgerrig

- Ift. barnets tanker, opfattelse og oplevelser
- For at kunne hjælpe på den bedste måde
- Det kan være svært at ændre barnets opfattelse
- Der er brug for kreative løsninger
- Nogle gange skal den voksne bare stå fast

Pædagogik

Positiv tilgang

- Tal roligt til barnet
- Vær tydelig og anvisende
- Skab rammer og opdrag – ikke gammeldags
- Stil krav indenfor barnets rækkevidde
- Accept af barnet som han/hun er
- Hav realistiske forventninger, det giver færre skuffelser

Pædagogik

Ikke sådan!

- Pessimistisk, opgivende
- Skæld ud, hæve stemmen
- Tillægger barnet negative motiver
- Bebrejdende
- Negative sammenligninger med andre børn
- I det hele taget, at give barnet ansvar for situationer eller opgaver, det ikke har forudsætninger for at kunne klare

Pædagogik

Anvisende:

Fortæl/vis hvad barnet skal..

"Prøv at se hvordan man kan klare det her."

"Se lige hvordan jeg gør det."

"Hvad står der på din plan?"

Pædagogik

Ensartethed – vigtigt nøgleord

- Forudsigelighed + genkendelighed = Ensartethed
- Flexibilitet kan læres men tager tid. Det skal ske i gode perioder, hvor der er tryghed og ro i strukturen

Pædagogik

Hvordan kan vi hjælpe barnet med at begå sig socialt?

- Sikre at barnet ved hvad der forventes af ham/hende?
- Skab tydelighed og høj grad af detaljering
- Begræns sproglige anvisninger
- Hjælp barnet til forberedelse af fx familiebesøg

Pædagogik

Livsglæde og livskvalitet

- Får lov at være unikt og dyrke egne interesser
- Kærlig og omsorgsfuld støtte
- Opdragelse og træning i almene færdigheder
- Tage udgangspunkt i det barnet vil/kan
- Inddrag særlige interesser: nummerplader, verdenshistorie, dinosaurer mm
- Udvikle de sociale kompetencer gennem barnets spidskompetencer

Pædagogik

Med andre ord:

"En støttende, anerkendende og positiv tilgang frem for en konfronterende, irettesættende og korrigerende holdning." *Harapocos

"Børn gør det rigtige, hvis de kan." *Ross Greene

Pædagogik

Fokus på:

- Autisme er en blivende tilstand med mange udviklingsmuligheder
- Barnet skal hjælpes til udvikling og mestring
- Nye færdigheder (klares sammen og senere selvstændigt)

Pædagogik

Forberedelse (Verbalt)

"I dag skal vi på besøg hos farmor fra kl. 15 til kl. 17.30. Du må gerne tage din mobil/ipad med. Når vi har fået eftermiddagskaffe, kan du spille indtil vi skal hjem."

Pædagogik

Hvordan kan vi undgå sanseoverstimulation?

- Pauser
- Stille rum
- Afskærmet område
- Støjreducerende høretelefoner
- Musik
- Tangles og lignende ting at nulre ved
- Kugle/kæde dyne, vest, pude, stol
- Motion
- Afslapningsøvelser
- Tid til særlige interesser/ afslappende akti
- Andre ideer...

Pædagogik

Aktivitet

- Opgaven deles op i tydelige overskuelige trin
- Hvornår start og hvornår slut?
- Gerne rutineprægede opgaver
- Undgå tomgang
- Sikre at barnet har forstået – genfortælles om muligt

Pædagogik

En social historie – På besøg hos farmor

Jeg hedder Markus og er 9 år.

Vores familie besøger farmor nogle gange i weekenden.

Jeg kan godt lide farmor og jeg synes også det er ok at være på besøg hos hende.

Jeg plejer ikke at sige goddag eller farvel til farmor.

Resten af familien plejer at hilse på hende og sige farvel til hende. Det kan farmor godt lide.

Farmor kan godt finde på at blive lidt ked af det, når jeg ikke hilser eller siger farvel til hende.

Min mor og far og farmor vil alle blive glade, hvis jeg vil øve mig i at hilse og sige farvel til farmor.

Jeg behøver ikke at give knus men kan nøjes med at sige "Goddag, farmor" når jeg kommer og "Farvel, farmor" når jeg går."

Jeg vil øve mig næste gang vi tager på besøg hos farmor.

Pædagogik

Træning/guidning

Øvelse eller lille skuespil hvor man leger situationen igennem med barnet på forhånd.

”Nu leger vi, at vi er på besøg hos farmor...”

Hos farmor kan der guides:

”Nu skal du gå hen og sige goddag til farmor og bagefter sætte dig hen til bordet, der hvor du plejer at sidde...”

Pædagogik

Hos Farmor kl. ca. 15-17.30 (script)

- Hils på farmor
- Kage og kakao
- iPad
- Sig farvel til farmor
- Hjem

Frokost 30 min

Pædagogik

Organisering, struktur og visuel støtte

Alle har behov for struktur.
Rutiner, rækkefølger, lister, planer mm
frigiver energi til udvikling

Pædagogik

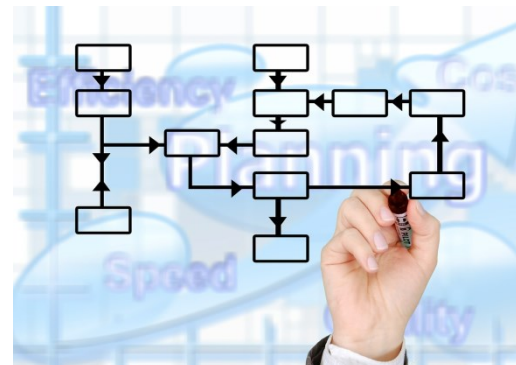
Organisering af:

- Tid - Hvad skal jeg lave?
 - Aktiviteter - Hvordan gør jeg det?
 - Omgivelser - værelset, arbejdspladsen, legeområde, tøj, legetøj, mm.
 - Rutiner - Hvordan skal det foregå?
 - Legeaftaler - hvornår, hvor længe, hvad skal vi lave?
 - Nye aktiviteter - nedsætte barnets stress og bekymring ved at vise hvordan
-

Pædagogik

Organisering

- Skaber overblik
- Giver tidsfornemmelse
- Sætter fokus på det væsentlige
- Tydeliggør forventninger
- Mål bliver tydeligere
- Det indre kaos styres udefra

Pædagogik

Hvorfor visuelt?

- Fordi mange med autisme
 - er visuel stærke
 - tænker og husker i konkrete og genkendelige billeder
 - har nemmere ved at forstå og fastholde visuel information end sproglig information
- Ofte en god idé at reducere tale og give visuel information i stedet for
- Mere indirekte, mindre konfronterende og kan hjælpe et diskussionslystent barn med lettere at acceptere anvisninger

Pædagogik

Hvordan visuel støtte?

F. eks. dagsplaner

- Præcise overvejelser om barnets dagligdag
- Hvad skal planen indeholde?
- Krav? Ønskeaktiviteter?
- Hvordan kan der indbygges motivation i barnets hverdag/skema?
- Pauser? Indhold i pauser?
- Samarbejde med barnet er fint, men ansvaret for udførelsen af et visuelt dagskema er den voksnes
- Hvorvidt det virker afhænger af hvor præcist alle barnets behov er tænkt ind

Pædagogik

Modstand på forandringer

- Visuel støtte kan i første omgang opleves som optrapning af krav og forstyrrelser
- Et visuelt støttesystem skal læres
- Når barnet oplever at støttesystemet giver overblik, skaber det ro og barnet kan se hvad det skal
- Når barnet lærer at bruge sit system, slipper det i højere grad for verbale anvisninger
- De fleste børn bliver glade for visuel støtte

Pædagogik

Visuel støtte kan hjælpe med:

Hvad skal jeg lave? (indhold)

Hvorfor skal jeg lave det? (mening)

Hvordan skal jeg lave det? (metode)

Hvor skal jeg lave det? (placering)

Hvornår skal jeg lave det? (tidspunkt)

Hvor længe skal jeg lave det? (tidshorisont)

Hvem skal jeg lave det med? (personer)

Hvor meget skal jeg lave? (mængde)

Hvem hjælper? (person)

Hvad bagefter? (indhold)

Pædagogik

Guidning som metode

- Et indlevende menneske som venligt guider og anviser
- Rolig neutral tale, peg og brug kropssprog, vis konkret
- Barnet er her personafhængigt og det kan være både meget nødvendigt og helt ok

Pædagogik

Visuel støtte som metode

- Et visuelt støttesystem skaber tydelighed og ensartethed (hjælper også hjælperen)
- Ved hjælp af visuelle anvisninger kan barnet blive mindre personafhængigt og hen ad vejen mere selvhjulpent

Pædagogik

Robust/Boardmaker

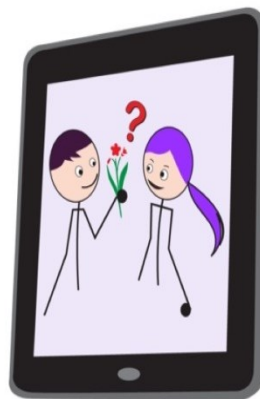
Pædagogik

FØRST

$$\sqrt{X}$$
$$5 - 2 = 3$$
$$2 \overline{)6}$$

matematik

BAGEFTER

iPad

Pædagogik

Jeg hedder Benjamin og går i C-klassen.

Jeg er vild med at spille computer.

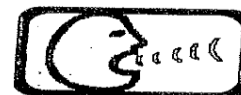

Nogle gange er det lidt svært.

Så bliver jeg gal.

De voksne vil ikke have, at jeg råber.

Så bliver de sure, og jeg må ikke spille computer længere.

Jeg kan prøve på at lave være med at blive gal.

Jeg kan tænke på, at jeg måske vinder næste gang jeg spiller computer.

Det er dejligt

Pædagogik

Alene
aktiviteter
eller
vælgekort

 <p>se DVD film</p>	 <p>tegne</p>																
 <p>malebog</p>	 <p>puslespil</p>																
<table border="1" data-bbox="807 911 989 1102"><tbody><tr><td></td><td>2</td><td>4</td><td></td></tr><tr><td>1</td><td></td><td></td><td>3</td></tr><tr><td>4</td><td></td><td></td><td>2</td></tr><tr><td></td><td>1</td><td>3</td><td></td></tr></tbody></table> <p>sudoku puzzle</p>		2	4		1			3	4			2		1	3		 <p>iPad</p>
	2	4															
1			3														
4			2														
	1	3															

Pædagogik

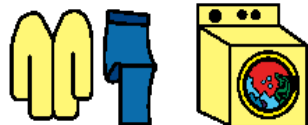
Sofies morgenseddel

- ♥ Stå op
- ♥ Tage tøj på
- ♥ Tage briller på
- ♥ Spise morgenmad
- ♥ Spise fiskepiller
- ♥ Rydde tallerken væk
- ♥ Vaske hænder
- ♥ Rede hår
- ♥ Børste tænder
- ♥ Pakke madpakke i taske
- ♥ Tage sko på
- ♥ Tage jakke på
- ♥ Så tager vi til skole...

Pædagogik

Hvordan jeg gør rent på mit værelse

Jeg tager vasketøj ud i bryggerset og putter det i vasketøjskurven.

Jeg sætter legetøjet på plads i reolen.

Jeg tager kopper og tallerkener, mm. ud i køkkenet.

Jeg tørrer støv af på skrivebordet og i vindueskarmen.

Jeg støvsuger gulvet.

Mor eller far hjælper mig med at vaske gulvet.

Pædagogik

Pædagogik

Det kan betale sig!

- Struktur og visuel støtte virker
 - Giv ikke op, ting tager tid
 - Børn med autisme bryder sig jo ikke om nyt
 - Tålmodighed og vedholdenhed fra forældrene er nødvendigt
 - Måske skal noget justeres eller ændres
 - Udvis rolig, sikker guidning i indføring af strukturen
 - Husk belønning som fremmer motivationen
-

Pause 15 min

Opsamling

I har nu hørt om:

- ✓ Hvad autisme er
 - ✓ Hvad der kan hjælpe
 - ✓ Hvordan man organiserer og strukturerer
 - ✓ Hvordan man laver visuel støtte
-

Efter diagnosen

Overvejelser

Diagnosens betydning for barnet – identitet

- Hvad tænker og forstår barnet nu?
- Hvad kalder I autismen? Handicap, sygdom, anderledeshed...

Diagnosens betydning for familien

- Søskende
- Bedsteforældre

Efter diagnosen

Overvejelser

Betydningen for netværket

- Har I fortalt om autismen i skolen, kammerater, klub, spejder mm?
- Er skolen/PPR/UU-vejleder i arbejdstøjet?
- Er socialforvaltningen aktiveret?
- Fx støtte/kontaktperson, familiebehandling, mentor, kurser til familien, støtte til merudgifter og tabt arbejdsfortjeneste, VISO forløb mm

Uddannelse/Job

Specialisterne – lille film

- Uddannelses- og jobmuligheder afhænger af den enkeltes evner
- UU-vejledere har en central rolle i fht at hjælpe med at finde den rette vej. Der er mulighed for STU – særligt tilrettelagt ungdomsuddannelse
- Der findes fx gymnasiale linjer for unge m autisme og jobmæssigt fås der på verdensplan øje på de autistiske kompetencer i stigende grad

”De skjulte talenter” udsendelserne var ex på jobs der egner sig

Voksenlivet

Venskabsrelationer?

Typisk findes de indenfor samme interesseområder fx via uddannelse eller fritidsbeskæftigelse

Familieliv med kæreste og børn?

Nogle kan dette med støtte og sparring fra partner, familiemedlemmer, muligvis støtte/kontaktperson...

Stolt af min autisme Film

Afslutning

Tak for i dag!

